

Művészet és közönség

A zentai tanácskozáson nem vett részt egyetlen szakember, egyetlen festő sem. Azért is történt meg, hogy egyoldalú és elhamarkodott döntéseket hoztak. A dologhoz hozzá kell szólni, miután Zenta kulturális és közéleti dolgozóinak tanácskozásáról volt szó, és mivel egy olyan egyedülálló és most már hagyományt képező vívmányt fenyeget komoly veszély, mint amilyen a zentai művésztelep. Nem bocsátkozom elemzésbe. Csak egyetlen kérdésre szorítokozom, egy olyanra, amelynek a tanácskozáson igen nagy figyelmet szenteltek s amelyet igen kevés hozzáértéssel tárgyaltak.

A művészet és a közönség egymás közötti viszonyáról van szó. Evvel a kérdéssel kapcsolatban a tanácskozáson a következőket állapították meg:

— az emberek mind nagyobb számban alakítottak már ki magukban egy bizonyos egyéni szemléletet a festészetre vonatkozólag, alaposítással ítélik meg a képeket s a festészetet általában, igényeket támasztanak a művészettel szemben;

— a képek mindinkább elvont jelleget öltenek márpedig a festészet a jövőben nem fog a „sötét expresszionista fantazmagóriák” keretei közt mozogni;

— a képeken megérzik egy bizonyos megrekedtség (stagnáció);

— a festők között türelmetlenség uralkodik a telepen;

— a közönség öntudatosan szembeszállt az elvont festészettel és olyant követelt, amelyet megért;

— a közönség megvonta a határvonalat az olyan képek között, amelyek tetszenek neki és az olyanok között, amelyek nem váltották ki tetszését;

— a közönség rövidesen kitermeli saját kebeléből a festőket, akik majd származásuknál fogva, teljes mértékben eleget tudnak tenni a közönség ízlésének;

— ez a hangnem, ez a hatás a közönség és a festő között kölcsönös természetű;

— szó volt annak szükségéről is, hogy a művészetnek és a művészi szabadságnak „irányt szabjanak”; és arról, hogy igen könnyen létre lehet hozni a következő megegyezést a „szabad művészet” legelkeseredettebb védelmezőivel is: a festő úgy alkot, ahogy neki tetszik, a közönség (illetve a szóbanfor-

gó közönség) pedig azt a művészt fogja meghívni, aki neki tetszik; természetes hogy a közönség ízlése így majd hatalmas nyomást gyakorol a festészetre.

A tanácskozáson azonos értelmet adtak a következő kifejezéseknek: a közönség ízlése és szocialista öntudat, valamint közönség és nép, stb. Általában azt a követelést támasztják, hogy a közönség és a festészet fejlődése párhuzamosan haladjon.

Ehhez akartam hozzászólni.

A többi fentemlített tétel komoly hozzájárulást érdemel. Ki kell előbb elemezni, hol szerezhetett a mi közönségünk képzőművészeti ismereteket, ki nevelte őket s ki nyújtotta nekik az első ismereteket; hol, mennyit és mit olvashattak a festőművészetről, volt-e elég idejük és alkalmuk, hogy evvel is foglalkozzanak, hogy kiállításokat látogassanak, megtekintsenek képmásolatokat; hol szerezhetették azokat be, vásárolhattak-e képeket lakásaik díszítésére, hol volt alkalmuk jó képeket látni; megtekinteni; vajjon a festészet a létminimumhoz tartozott-e, stb.

A feltett kérdésekre lesújtó válaszokat kaptunk. Röviden:

Az iskolában, feltéve ha valaki iskolába járt, nem juthatott ilyen ismeretekhez, vagy ha igen akkor igen jelentéktelen mértékben, s hogy a dolgok iróniája nagyobb legyen, ott szedhetett fel legtöbbet abból, amit előítéletnek nevezünk. A rajztanítás melléktananyag lévén, a tanulókat igen gyakran hozzá nem értő oktatók tanították. Itt az eredete és főfészke azoknak az előítéleteknek, amelyek ma döntően befolyásolják a közönség ízlését. Ugyanakkor a templomokban ahol az embernek leginkább volt alkalma képeket látni, túlsúlyban volt a giccs és kontármunka. Ugyanígy volt a burzsoázia lakásaiban is. Állami és középületekben nem voltak képek.

A könyvtárakban nem voltak ilyentárgyú könyvek anyanyelvünkön, ha most már akad is valami, de ez sem elegendő. Azaz a meglevő könyvek túlságosan szakszerűek. A könyvek magas árak miatt nem voltak hozzáférhetők, vagy egyszerűen nem léteztek. Képek vásárlásáról szó sem lehetett. Stb.

Ilyen körülmények közt, ha most egy ilyen előítéletekkel áthatott környezetben a festészet terén megjelenik valami újszerű, akkor az okvetlenül erős ellenállásba ütközik, olyanba, mint ami megmutatkozott a

kultur- és közéleti munkások zentai értekezletén is. És kimondottan bátorságnak kell minősíteni azt, hogy ilyen felkészültséggel rendelkező emberek birokra kelnek a művészettel, könnyen és felelőtlenül ítéleteket hoznak és demagógusok módjára terjesztik az elítéleteket.

A művészetek történetében rendszerint megmutatkoztak az ilyen jelenségek, amikor új fogalmak és a művészi kifejezés új formái jelentkeztek. Kevés az olyan igazi művész, aki már életében elismerésben részesült, míg óriási a száma azoknak a festőknek, akik a közönség ízlése után mentek, nagy elismerésben részesültek és azután végérvényesen eltűntek a színről; sok volt továbbá az olyan festő is, aki nem tudta azonnal

felfogni az újat.

Ha a képzőművészettel szemben egészséges álláspontra akarunk helyezkedni, akkor mindenekelőtt el kell vetnünk minden előítéletet. Ha kezdetben nem értjük a képeket, nem kell őket azért elvetni. A képeket is tudni kell olvasni, azoknak is megvan a maguk ábécéje. Aki írni-olvasni tud, az még nem író; aki írni-olvasni tud, nem tud okvetlenül verset, elbeszélést vagy regényt is olvasni. Mert a mű meséje nem minden, amit a szerző el akart mondani, hanem sokszor csak igen elenyésző része a szerző mondani-valójának. Lehet valamit úgy is olvasni, hogy el sem olvassuk, vagy úgy hallgatni valamit, hogy nem halljuk; nézni is lehet úgy valamit, hogy nem látjuk.

Nyilatkozat

A Szerbiai Képzőművészek Egyesületének Vajdasági Osztálya megismerkedett annak az összejuvetelnek az anyagával, amellyel a közéleti és kultúrmunkások a zentai művészteleppel foglalkoztak.

A Vajdasági Osztály úgy véli, hogy a zentai művésztelep fennállása kiemelkedő mozzanat festőművészetünk történetében. Jugoszlávia képzőművészeinek legutóbbi kongresszusán a telepet úgy ítélték meg, mint szocialista fejlődésünk haladó és jelentőségteljes vívmányát. Ezért az osztály úgy véli, hogy az említett összejuvetelen és az ott keletkezett okmányokban, amelyeket közétettek, felületesen tárgyaltak a telep munkájáról és eredményeiről, nem elegendő hozzáértéssel elemezték a képzőművészet kérdéseit és ennek folytán téves vélemény alakult ki. Tekintettel arra, hogy a tanácskozás igen nagy szerepet játszottak az előítéletek, komoly kárt okoztak a vajdasági képzőművészet fejlődésének, valamint a művészet és a nép közötti kapcsolat kiépitésének, de különösen a Zentán és más helységekben működő művésztelepeknek, úgy gondoljuk, hogy az ilyenfajta kérdéseket több felelősségtudattal kell kezelni és hogy az ilyen vitákat a képzőművészek bevonásával kellene megrendezni.

**A SZERBIAI KÉPZŐMŰVÉSEK
EGYESÜLETÉNEK
VAJDASÁGI OSZTÁLYA**

Kiadja a Vajdasági Magyar Kultúratanács, Noviszád — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Noviszád, ulica Narodnih Heroja 19/I. Postafiók: 160. — Telefon: 20-63. — Folyószámla: 300-T-275 a Nemzeti Bank noviszádi fiókjánál. — Előfizetési díj: Egy évre 500 din., félévre 260 din., egyes szám 50 din. — Lapzárta minden hó 10-én. Kéziratot nem őrünk meg és nem adunk vissza. — Készült a noviszádi „ZMAJ” nyomdában.